

AİHM'nin kararı inkârcılığa hizmet ediyor

FATİH GÖKHAN DİLER
fgdiler@agos.com.tr

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 17 Aralık 2013 günü, 'Perinçek v. İsviçre' davasında kararını açıkladı. Mahkeme, oy çokluğuyla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 'İfade Özgürlüğü' başlıklı 10. maddesinin İsviçre mahkemeleri tarafından ihlal edildiğine hükmetti. Mahkeme heyetinde yer alan yedi hakimden ikisi, bu karara karşı görüş sundu. AİHM'de görülen dava, Doğu Perinçek'in İsviçre mahkemeleri tarafından, Ermeni Soykırımı'nın varlığını kamusal alanda inkâr etme suçundan mahkûm edilmeyle ilgiliydi.

Gerekliler

AİHM, karar metninde, kendisine yapılan başvurunun, Ermeni halkını hedef alan eylemlerin gerçek olup olmadığına veya hukukun soykırım olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin olmadığını açıklıyor.

İsviçre mahkemelerinin, Perinçek'i mahkûm ederken, kararlarına temel aldığı nokta, 1915 olaylarının hukuki tanımını hakkında, özellikle akademik camiada genel bir uzlaşma olmasıydı. Ancak AİHM, İsviçre mahkemelerinin Ermeni Soykırımı'nın varlığına dair genel bir görüş birliği bulunduğu yargısına katılmanın mümkün olmadığını görüşünde. Mahkeme, İsviçre Parlamentosu'nun, Ermeni Soykırımı'nın varlığına ilişkin görüşüne rağmen, İsviçre'deki siyasi organlar arasında görüş ayrılıkları olduğunu ve 190 ülkeden sadece 20'sinin soykırımın varlığını kabul ettiğini vurguladı. Mahkeme, Perinçek'in, bu konudaki 'harareti tartışma'ya ilişkin görüşünü açıkladığını düşünüyor.

AİHM kararında, 'soykırım' kelimesinin ayrıntılı bir şekilde tanımlanmış, hukuki bir kavram olduğuna dikkat çekilerek, Uluslararası Adalet Divanı ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi kararı doğrultusunda "soykırım suçunun gerçekleşmiş olması için, fiilin sadece belirli bir topluluğun bazı üyelerinin değil, topluluğun tamamı ya da bir bölümünün yok edilmesi niyetiyle yapılması gerekir" ifadelerine yer veriliyor. Mahkeme, bu açıdan, 'soykırım'ın dar bir hukuki terim olduğunu ve kanıtlanmasının zor olduğunu dile getiriyor ve

“
AİHM, Perinçek'in konuşmasının 'Ermeni halkına karşı nefret oluşturacak nitelikte' olmadığına karar verdi. Mahkemeye göre, '1915'te meydana gelen trajik olaylar'ın soykırım olduğunu inkâr etmek, Holokost'un soykırım olduğunu inkâr etmek kadar büyük sonuçlar doğurmayacaktır.”

bu bağlamda, mevcut davayı, Yahudi Soykırımı'nın inkâr edilmesiyle ilgili davalardan ayırdığını, bu davalarda Nazi rejimi tarafından işlenen suçların inkâr edildiğini ve bu

Doğu Perinçek, 2005 yılının Mayıs, Temmuz ve Eylül aylarında İsviçre'de çeşitli konferanslara katılmış ve halka açık bu mecralarda, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1915 ve sonraki yıllarda Ermeni halkına yönelik soykırım suçu işlediğini inkâr etmiş, Ermeni Soykırımı'nı "uluslararası bir yalan" olarak nitelermiştir.

suçların uluslararası bir mahkeme tarafından soykırım olarak tanımlandığını belirtiyor.

Holokost karşılaştırması

AİHM'nin kararındaki bir diğer yaklaşımsa, soykırımın inkârı ile nefretin ve düşmanlığın kışkırtılması arasındaki yapısal ilişkiyle ilgili. İnkâr yasalarının esas amacı ırk, inanç veya etnik kimlik etrafında oluşmuş bir topluma yönelik, bu toplumlara karşı işlenen suçların inkâr edilmesi yoluyla nefret üretmeyi engellemek. Soykırım inkârı doğrudan doğruya ayrımcı bir davranış olarak görülüyor.

AİHM, kararında, "Holo-

kost'un inkârı bugün antisemitizm düşüncesinin birincil taşıyıcısıdır" görüşünü dile getiriyor. Doğu Perinçek, bir kişinin insanlık onurunu ırk, etnik kimlik veya inanç temelli zedelemek saikiyle soykırımın inkâr edilmesini suç sayan İsviçre yasalarına göre yargılandı. Ancak AİHM, Perinçek'in konuşmasının "Ermeni halkına karşı nefret oluşturacak nitelikte" olmadığına karar verdi. Mahkemeye göre, "1915'te meydana gelen trajik olaylar"ın soykırım olduğunu inkâr etmek, Holokost'un soykırım olduğunu inkâr etmek kadar büyük sonuçlar doğurmayacaktır. Mahkemenin görüşüne göre

de, bir noktada, gerçeklerin inkâr edilmesi aynı zamanda belirli bir toplumun varlığının inkâr edilmesi şeklinde yorumlanıyor. Ancak AİHM'e göre, Perinçek'in ifadelerinin İsviçre mahkemeleri tarafından cezalandırılması, zaruri bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmiyor.

Perinçek - İsviçre davası nasıl başladı?

Doğu Perinçek, 2005 yılının Mayıs, Temmuz ve Eylül aylarında İsviçre'de çeşitli konferanslara katılmış ve halka açık bu mecralarda, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1915 ve sonraki yıllarda Ermeni halkına yönelik soykırım suçu işlediğini inkâr etmiş, Ermeni Soykırımı'nı "uluslararası bir yalan" olarak nitelermiştir. Bunun üzerine, İsviçre-Ermenistan Derneği, 15 Temmuz 2005'te Doğu Perinçek hakkında suç duyurusunda bulunmuş ve Perinçek, 9 Mart 2007 günü, Lozan Polis Mahkemesi tarafından, İsviçre Ceza Kanunu'na göre ırkçı ayrımcılık yapmaktan mahkûm edilmişti. Mahkeme, Perinçek'in beyanlarının ırkçı eğilimler içerdiği ve tarihe ilişkin tartışmalara katkıda bulunmadığı tespit edilmişti. Doğu Perinçek'in İsviçre'deki kantonal ve federal temizlik başvuruları reddedildi. Kan-

tonal temizlik mahkemesi, kararında, Ermeni Soykırımı'nın, tıpkı Yahudi Soykırımı gibi, tarihçilerin eserlerine başvurmaya gerek olmayacak şekilde ve İsviçre Parlamentosu tarafından da kabul edildiği üzere, kanıtlanmış, tarihi bir gerçek olduğunu vurgulamıştı. Federal temizlik mahkemesi ise, hukuk doktoru, politikacı, yazar ve tarihçi kimliği olan Perinçek'in, tarafsız bir komisyon aksı yönde bir sonuca varsa dahi Ermeni Soykırımı hakkındaki görüşlerini değiştirmeyeceğini ifade etmesinden hareketle, kasti hareket ettiği sonucuna ulaşmıştı. Doğu Perinçek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesine dayanarak, 10 Haziran 2008'de AİHM'ye başvuruda bulunmuş ve Türkiye hükümeti de davaya katılarak mahkemeye yazılı bir değerlendirme sunmuştu.

Peter Balakian

(Colgate Üniversitesi, Donald M. ve Constance H. Rebar Sosyal Bilimler Profesörü)

"Türkiye dışında Ermeni Soykırımı tartışması yok"

Bu kararın arkasındaki mantık, tarihsel ve etik olarak yanlış. Görünen o ki, AİHM, Ermeni Soykırımı'nın dünya genelinde soykırım çalışmaları yapan akademisyenlerin ezici bir çoğunluğu tarafından kabul görmüş, tarihi ve ahlaki bir olay olduğunu anlamamış. Uluslararası Soykırım Araştırmacıları Birliği bu konuda daha önce Türkiye hükümetine açık mektuplar yollamıştı. Mahkeme'nin anlamadığı şey şu ki, bu tarihi olay hakkında, Türkiye dışında başka bir yerde tartışma yok. Türkiye hükümeti ve Türkiye halkının, hüküme-

tin bulunduğu çarpık tarih tezlerine inanan bir bölümü hariç, dünyanın geri kalanında, üzerinde tartışma yürütülen bir konu değil. Akademisyenlerin, Türkiye'yi tarif etmek için kullandığı terim ise, 'inkâr'. Tanınmış araştırmacı Deborah Lipstadt'ın yazdığı gibi, "Soykırım inkârı etmek, Türklerin Ermeni Soykırımı'nı ya da Nazilerin Yahudi Soykırımı'nı inkâr etmesi, tarihi yeniden yorumlamak değildir (...) İnkârcıların amacı üçüncü şahısları hikâyenin başka bir yönü daha olduğuna ikna etmektir (...) ki başka bir yön yoktur." Güzel haber ise Türkiye toplumunda yeni ortaya çıkan bir kesimin Ermenilerle ilgili geçmişle ve 1915'te dürüstçe yüzleşmeye doğru ilerliyor olmasıdır.

Dr. Sévane Garibian

(Cenevre ve Neuchâtel üniversiteleri öğretim görevlisi, İsviçre)

AİHM kararının ortaya çıkardığı iki temel problem

AİHM'in 17 Aralık 2013 tarihli kararı, en hafif ifadeyle, şaşırtıcı ve problematik olarak nitelendirilebilir. Mahkeme, Perinçek'in Ermeni Soykırımı'nı "uluslararası emperyalist bir yalan" olarak tanımlayan ifadelerini, iki hakimin ayrık görüşüne karşı beş hakimin oyuyla, AİHS'nin 10. maddesinde tarif edilen düşünce özgürlüğünün kısıtlanmasına da, 17. madde ile yasaklanan 'hakkin kötüye kullanılması' yasağına da dayanak olamayacak şekilde 'üstün kamu yararı' kapsamında değerlendirdi. Çünkü Mahkeme'ye göre Doğu Perinçek, katliamı ve Ermenilerin sınırışı edilmesini değil, sadece hukuki olarak soykırım tanımlamasını inkâr etmekteydi ve böyle bir inkâr, nefret uyandıracak nitelikte değildi.

Beş hakim tarafından yapılan ayırım anlamsız. Hukuki olarak soykırım tanımlamasını inkâr etmek, tam olarak, bu suçu karakterize eden özel kastı, yani ulus, ırk veya din birliği olan bir topluluğun tamamını veya bir kısmını yok etme kastını da inkâr etmek anlamına geliyor. Bu özel kastı inkâr etmek, 2003 yılında Roger Garaudy'nin Yahudi Soykırımı'nı inkâr edişinde olduğu gibi, "ortaya konmuş tarihi olayların gerçekliğini" inkâr etmek anlamına geliyor. Bu gerçeklik, sadece İsviçre mahkemelerinin ve hükümetinin AİHM öndeki savunmasında ve karara muhalif kalan hakimler Vucinic ve Pinto de Albuquerque tarafından altı çizildiği üzerine genel ve bilimsel bir fikir birliğinin değil, İstanbul yargılamasının da (1919-1920) konusunu oluşturuyor. Bu yargılamaya ait arşivler, Ermeni nüfusunu tamamen imha etme niyetine ve Jön Türk hükümetinin bu amaçla yaptığı plana ilişkin delilleri ortaya koyuyor. Buna, -İsviçre'deki hakimler tarafın-

dan yapılan ve hükümetleri tarafından AİHM'in önüne getirilen- Perinçek'in amacının ırkçı ve ulusalcı karakterini ortaya koymaya yeten pek çok ögeye ilişkin değerlendirmeyi de eklemek gerekiyor. Bunlar arasında, Perinçek'in Talat Paşa'nın hatrasına bir komite kurması, işlenen suçları temize çıkarma çabası ve Ermenileri, tarihi yanlış aksettirmekle suçlaması yer alıyor. Bu da devlet suçlarının, ister 'soykırım', ister 'insanlığa karşı diğer suçlar' olsun, meşrulaştırılmasına dönük bir inkâr stratejisi teşkil ediyor. Karar, iki temel problem çıkarıyor. Hukuki açıdan, hakimler, İsviçre Ceza Kanunu'nun 261. maddesinin 4. fıkrasının lafızına ve amacına aykırı şekilde, soykırım mağdurları ile insanlığa karşı suçların mağdurları arasında ayırım yapıyor. Politik açıdansa 'insanlığa karşı suç' ve 'soykırım' kavramlarının hukuki olarak ortaya çıkışına temel teşkil eden soykırım yüzüncü yıldönümü yaklaşırken, bu karar, inkârcılara hizmet ediyor.

Dr. Daniel Feierstein

(Soykırım Çalışmaları Merkezi Direktörü ve Uluslararası Soykırım Araştırmacıları Derneği Başkanı)

"Mahkeme'yi, inkârcılığı meşrulaştıran pozisyonunu gözden geçirmeye davet ediyorum"

Mahkeme'nin Doğu Perinçek - İsviçre davasına ilişkin kararı kaygı verici. İfade özgürlüğünün cezalandırılmasına ben de karşıyım, ancak Mahkeme'nin kararında sunduğu argümanlar ve kararın arkasındaki mantığın tamamı, inkârcı görüşleri meşrulaştırmaya hizmet ediyor ve bu hiçbir şekilde kabul edilemez. Tüm o ezici kanıtlara karşın inkârcılık yapılmasına, bir hukuk mahkemesinin prim vermesi gerekir. İşin daha da çarpıcı olan yönü,

Mahkeme'nin Holokost ile Ermeni Soykırımı arasındaki farkı ortaya koymaya çalışırken 'çifte standart' uygulamasıdır. Bu, Ermeni toplumunun çektiği acıları sıradanlaştırmaktır. Mahkeme'nin yürüttüğü mantığın, sadece inkârcılığa hizmet ettiğine güçlü bir şekilde inanıyorum. Bunun, gerçeği, adaleti ve etik olanı aramak için sarf ettiğimiz çabalar üzerinde yıkıcı bir etkisi olacak. Mahkeme'yi, aldığı kararını ve inkârcılığı meşrulaştıran pozisyonunu gözden geçirmeye davet ediyorum.

Taner Akçam

(Clark Üniversitesi Soykırım Araştırmaları Merkezi, Kaloosdian/Mugar Profesörü)

'Beyaz Adam'ın geleneksel Avrupa merkezli düşüncesi

AİHM, kararında açıkça çifte standart uygulamaktadır. "Ermeni Soykırımı'nı inkâr etmek yasaklanmamalı" derken, "Holokost'u inkâr etmek cezaya tabidir, bu da düşünce özgürlüğünün kısıtlanması anlamına gelmez" demektedir. Bir soykırımı inkâr etmek suç, diğerini inkâr etmek suç değil... Bu çifte standardın yanlış olduğu ileri sürülebilir. Denebilir ki, her iki soykırıma da aynı anlayışla yaklaşılmalıdır. Birisini inkâr suç sa-

yıyor, diğerini suç saymamak büyük bir çelişkidir ve çifte standardtır. Hatta, Holokost'a bu tür bir 'özel muamele' uygulamak, 'Beyaz Adam'ın geleneksel Avrupa merkezli düşüncesinin bir ürünüdür de denebilir. Bir eylemin suç olarak telakki edilebilmesi için, o eylemin kamu düzenini bozucu bir niteliği olması gerekir. Örneğin, Avrupa'nın bir ülkesinde, uzak doğudaki bir soykırımı inkâr edip etmemen, kamu düzeni açısından bir

anlamı olmayabilir. Bu nedenle, bu tür bir inkâr, ahlaken yanlış olsa bile ceza hukukunun sorunu olmayabilir. Dolayısıyla, "Avrupa'da Holokost'u inkâr etmek suç sayılacaksa, tüm diğer soykırımların inkâr edilmesi de suç sayılmalıdır" tezi ahlaken kulağa hoş gelse de, ceza hukuku açısından önemli bir argüman olmayabilir. Tüm bunları anlayabilirim ama Mahkeme'nin kararını gerektirmediği ileri sürdüklerini ka-

bul etmek mümkün değildir. Çünkü AİHM hem son derece önemli, bariz bilgi hataları yapmıştır, hem de açıktan, Türk Hükümeti'nin inkârcı tezlerini sahiplenerek, bu tutuma destek çıkmıştır. Bu, kabul edilemez. AİHM ciddi bir ideolojik dar görüşlülükle, Holokost ve Ermeni Soykırımı arasında bilgi olarak da, hukuki olarak da var olmayan ayrımlar yaratmış; Holokost ile Ermeni Soykırımı arasında kategorik fark olduğunu, kendi kararına esas yapmıştır. Bu ayırım hem Beyaz Adam'ın kötü bir Avrupa merkezli düşüncesidir, hem de Türk Hükümeti'nin inkârcı tutumunu destekleyen bir muhtevaya sahiptir. Bir an önce bu yanlışın önüne geçilmesi ni ümit ediyorum.

FOTOĞRAF • BERGE ARABIAN

